

Ieteikumi labai sabiedrības veselības praksei, reģistrējot vīrusu etioloģijas zarnu infekcijas uzliesmojumu bērnu izglītības iestādē

Visbiežāk šos uzliesmojumus novēro organizētos jeb nosacīti slēgtos kolektīvos (bērnu dārzos, skolās, veselības aprūpes iestādēs u.c.). Veicinošie faktori uzliesmojumu izplatībai bērnu vidū ir:

- 1) slimo bērnu izolācijas nepieciešamības neievērošana (bērni ar infekcijas slimību simptomiem nereti tiek pieņemti/atrodas izglītības iestādēs un kontaktējas ar veselīgiem bērniem);
- 2) nepietiekamas personāla un bērnu iemaņas un zināšanas higiēnas jautājumos;
- 3) higiēnas prasību neievērošana (nepietiekamas zināšanas un zema motivācija);
- 4) atbildīgo personu nepareiza rīcība uzliesmojumu gadījumos.

Biežākie VEAZI uzliesmojumu izraisītāji izglītības iestādēs ir rotavīrusi (*Reoviridae* dzimta) un norovīrusi (*Caliciviridae* dzimta). Infekciozā deva, kas izsauc saslimšanu, ir zema un slimības ir ļoti kontagiozas ("lipīgas").

Infekcijas avots var būt gan slimis cilvēks, gan vīrusu nēsātājs bez slimības simptomiem. Izraisītāji izdalās no cilvēka organisma ar izkārnījumiem, bet norovīrusu infekcijas gadījumā – arī ar vemšanas masām.

Inkubācijas periods (intervāls starp inficēšanos un slimības sākumu) – rotavīrusu infekcijai ir no 15 stundām līdz 7 dienām, norovīrusu infekcijai – no 10-12 stundām līdz 4 dienām; parasti abām infekcijām – 24-48 stundas.

Rotavīrusu infekcijas simptomi: akūts sākums, vemšana, bieža vēdera izeja ar ūdeņainiem izkārnījumiem, slikta dūša, sāpes vēderā, galvassāpes, vājums, slikta apetīte, paaugstināta ķermeņa temperatūra. Samērā bieži sastopams arī vienlaicīgs augšējo elpceļu iekaisums (iesnas, klepus).

Norovīrusu infekcijas simptomi: caureja, spontāna vemšana, sāpes vēderā, galvassāpes, slikta dūša, neliela ķermeņa temperatūras paaugstināšanās. 70% gadījumos slimība sākas ar vemšanu (biežāk bērniem), bet pieaugušajiem – ar caureju.

VEAZI izplatās ar pārtiku vai kontakta ceļā, visbiežāk ar rokām vai pieskaroties piesārņotiem priekšmetiem. Nozīmīgi vīrusu pārnēsētāji var būt durvju rokturi, ūdens krāni, auduma dviļi, rotaļlietas un citi bieži aizskarami apkārtējās vides priekšmeti. Iespējama infekciju pārvešana gaisa - pilienu vai gaisa - putekļu ceļā.

Izmantotie termini

Grupveida saslimšanas gadījums – divi un vairāk epidemioloģiski savstarpēji saistīti VEAZI gadījumi. Saslimšanas gadījumi var būt saistīti laikā, telpā vai pēc citiem epidemioloģiskiem riska faktoriem.

Kontaktpersona – cilvēks, kurš ir bijis tiešā vai netiešā kontaktā ar infekciozo personu vai uzturējies epidēmijas perēklī un kuram ir bijusi iespēja inficēties [1]. Tajā skaitā, par kontaktpersonām tiek uzskatīti cilvēki, kuri ir bijuši vienādos inficēšanās apstākļos vai saskarē ar vidi (tai skaitā priekšmetiem), kas satur vai, iespējams, satur infekcijas slimību izraisītājus [2].

Izglītības iestādēs par kontaktpersonām ir jāuzskata bērni/personāls, kuri bija tiešā vai netiešā kontaktā ar slimnieku vai infekcijas izraisītāju nēsātāju vai kuri bija vienādos inficēšanās apstākļos (grupā/klasē, kopējā tualetē vai garderobē, mūzikas/sporta zālē un citās koplietošanas telpās) un kuriem ir bijusi iespēja inficēties. Ja reģistrēti divi un vairāki saslimšanas vai infekcijas izraisītāju nēsāšanas gadījumi vairākās grupās/klasēs, un pastāv aizdomas, ka inficēšanās saistīta ar ēdināšanu, par kontaktpersonām uzskata visus bērnus un personālu izglītības iestādē.

Izolācija – pretepidēmijas (epidemioloģiskās kontroles) pasākums infekciozo personu izolēšanai no veselām

personām un atbilstošu apstākļu nodrošināšanai, lai nepieļautu veselu personu inficēšanos.

Ierobežojošie pasākumi – ietver saslimušā bērna izolāciju, bērnu/personāla pārvietošanās ierobežošanu, veļas, rotaļlietu un citu priekšmetu apstrādes un aprites kārtību, bērnu/personāla roku higiēnas prasības un personāla aizsardzības pasākumus.

Iestāžu vadītāju, atbildīgo personu un personāla rīcība grupveida saslimšanas gadījumos, lai ierobežotu infekcijas slimības izplatīšanos izglītības iestādē:

1. Nekavējoties organizēt saslimušā bērnu (bērniem ir vairāki no šiem simptomiem: sāpes vēderā, caureja, slikta duša, vemšana, paaugstināta ķermeņa temperatūra) izolāciju (bērņus ievietot atsevišķā telpā un nodrošināt ar individuālam higiēnas priekšmetiem, traukiem (vēlams – vienreizējas lietošanas trauki)), un informēt vecākus.
2. Informēt iestādes personālu par VEAZI gadījumu un veicamajiem kontroles pasākumiem.
3. Telefoniski informēt Slimību profilakses un kontroles centra attiecīgās reģionālās nodaļas epidemiologu[3] par grupveida saslimšanas gadījumu[4].
4. Nodrošināt, ka iestādes darbinieki, kuri ir bijuši līdzīgos inficēšanās apstākļos ar saslimušo bērnu/-iem vai, kuriem ir slimības simptomi, nekavējoties vēršas pie ģimenes ārsta un informē iestādes administrāciju par iespējamu saslimšanu.
5. Nodrošināt, ka iestādes darbinieks ar infekcijas simptomiem pārtrauc darbu. Nepieļaut pie darba personālu ar VEAZI simptomiem.
6. Aizliegt vai ierobežot bērnu/personāla pārvešanu uz citām grupām/klasēm.
7. Nekavējoties informēt (vēlams rakstiski) vecākus par reģistrētajiem VEAZI gadījumiem iestādē un profilakses pasākumiem, t.sk. medicīnisko novērošanu.
8. Nodrošināt informācijas sagatavošanu par iestādes apmeklējumu (gan par bērniem, gan par personālu) un sagatavot kontaktpersonu sarakstu. Katru dienu apkopot informāciju par saslimušo bērnu un kontaktpersonu skaitu, un personālu, kurš slimības dēļ nav ieradies darbā.
9. Nepieciešamības gadījumā nodrošināt Slimību profilakses un kontroles centra speciālistiem kontaktpersonu virusoloģisko izmeklēšanu iestādē (ja ir saņemta vecāku piekrišana bērna virusoloģiskajai izmeklēšanai).
10. Stingri sekot bērnu roku mazgāšanai.
Bērniem jāmazgā rokas:
 - pēc ierašanās izglītības iestādē;
 - ikreiz, kad tās ir acīmredzami netīras;
 - pēc tualetes apmeklējuma;
 - pirms ēšanas vai dzeršanas;
 - pēc saskares ar netīru virsmu;
 - pēc šķaudīšanas, klepošanas un deguna šņaukšanas;
 - pēc rotaļāšanās ārpus telpām un smilšukastē;
 - pēc kontakta ar mājdzīvniekiem;
 - pēc netīra apģērba aizskaršanas;
 - pēc telpu uzkopšanas.
11. Atgādināt personālam par roku mazgāšanas nozīmi. Nepieciešamības gadījumā, ja roku mazgāšana nav pieejama, var lietot ātras un noturīgas iedarbības roku dezinfekcijas līdzekli.
12. Nodrošināt tualetes ar šķidrajām ziepēm, vienreizlietojamiem dvieļiem, atkritumu tvertnēm, kuru atvēršanai nav nepieciešama pieskaršanās ar roku, tualetes papīru pietiekamā daudzumā.
13. Grupās/klasēs, kurās reģistrēti saslimšanas gadījumi, veikt mitro uzkopšanu ar dezinfekcijas līdzekļiem, izmantojot līdzekļus ar norādītu aktivitāti pret vīrusiem atbilstoši tīrīšanas un uzkopšanas programmai.
14. Grupās/klasēs, kurās reģistrēti saslimšanas gadījumi, mazgāšanai un dezinfekcijai jāizmanto marķēts inventārs.
15. Gadījumos, ja ar saslimušā izdalījumiem piesārņotas virsmas vai priekšmeti, personālam izmantot individuālos aizsardzības līdzekļus (piemēram, vienreizējās lietošanas cimdi un vienreizējās lietošanas priekšauts).
16. Vienreiz lietojamus cimdus lieto ikreiz, ja paredzēts kontakts ar iespējami infekcioza bērna izdalījumiem (fēcēm, vēmekļiem), piemēram, mainot autiņbiksītes, palīdzot bērnam tualetes apmeklējuma laikā, savācot

atkritumus vai uzkopjot telpas, kuras piesārņotas ar bioloģiskajiem materiāliem.

17. Cimodus maina pēc katras manipulācijas, ja, aprūpējot bērnu, bijusi saskare ar potenciāli infekciozu materiālu (fekālijas, brūces izdalījumi, strutas, krēpas u.c.) un tiek turpināta bērna aprūpe, kā arī tad ja cimdi ir bojāti.

18. Pēc lietošanas cimdus izmet atkritumu tvertnē un rokas mazgā ar ziepēm un ūdeni.

19. Bieži lietojamās virsmas (piemēram, durvju rokturi, ūdens krāni, tualetes sēdekļi u.c.) mazgāt un dezinficēt vismaz 2 reizes dienā.

20. Izmantot tikai viegli mazgājamas rotaļlietas, nodrošināt to mazgāšanu un dezinfekciju atbilstoši tīrīšanas un uzkopšanas programmai.

21. Nelietot mīkstās rotaļlietas līdz ierobežojošo pasākumu pārtraukšanai.

22. Veikt koplietošanas telpu mitro uzkopšanu un vēdināšanu.

[1] Epidemioloģiskās drošības likums <http://likumi.lv/doc.php?id=52951>

[2] Ministru kabineta 19.09.2006. noteikumi Nr.774 „Kontaktpersonu noteikšanas, primārās medicīniskās pārbaudes, laboratoriskās pārbaudes un medicīniskās novērošanas kārtība”
<http://likumi.lv/doc.php?id=144279>

[3] SPKC darbinieku kontaktinformācija: www.spkc.gov.lv/darbinieku-kontakti/

[4] Ministru kabineta 1999. gada 5. janvāra noteikumu Nr.7 „Infekcijas slimību reģistrācijas kārtība” 7.³ punkts <http://likumi.lv/doc.php?id=20667>